

Skattemelding - med døden til følge ?

Når skattesystemet moderniseres er det ingen grunn til å tro at det skal medføre et skattelette. På den annen side bør en slik gjennomgang heller ikke skape grunnlag for full panikk blant næringer som bidrar positivt i samfunnsmaskineriet. Hvis skattemeldingen gjennomføres slik den foreligger vil provenyinntektene fra skogbruket bli dyrekjøpte inntekter, og representere en spiker eller to ekstra i kistelokket for en av landets siste eksportnæringer.

NORSKOG sammenkalte organisasjonens skatteutvalg og inviterte samtidig Skogeierforbundet til å delta. Arbeidet har resultert i et brev som nå oversendes til Stortingets Finanskomiteé. Det felles brevet fra NORSKOG og Skogeierforbundet gjengis nedenfor i sin helhet.

Innledningsvis beklager vi at prosessen med meldingen bærer preg av hastverk. Vi finner det dessuten uholdbart at Finansdepartementet både gjennom meldingen og ved ulike henvendelser, tilkjennegir uklare oppfatninger om hvorvidt meldingen er ment å videreføre vesentlige elementer fra Skauge-utvalgets innstilling. Vi har tolket stortingsmeldingen slik at dette må vurderes nærmere. Vi understreker at dette må være en absolutt forutsetning, og viser for øvrig til tidligere uttalelser til denne innstillingen, fra henholdsvis Skogeierforbundet og NORSKOG.

Regjeringens forslag til beskatningssystem for personlig næringsdrivende og deltakerlignede selskaper, fraviker sterkt fra forslaget fra Skaugeutvalget. Vi finner det svært risikabelt med hensyn til konsekvenser for ulike næringer, å gjennomføre dette uten en full høringsrunde. Det er blant annet for skogbruket helt klart at forslaget gir meget omfattende endringer i skatleggingen og betydelig økning i beskatningen, på en slik måte at vi er i tvil om dette kan være forutsett av regjeringen.

Skogbruk er en kapitalintensiv og meget langsiktig næring. Med sin relativt lave avkastning av verdier og investeringer skiller skogbruket seg vesentlig fra en del andre virksomheter, og gjør at skatteendringer kan gi spesielle og utilsiktede konsekvenser. Mange elementer i skattemeldingens forslag vil av den grunn ha stor betydning for skogbruket. Dette gjelder både forslagene vedrørende formuesskatt, eiendomsskatt og ikke minst skatt på økonomisk resultat.

Vi konsentrerer vår argumentasjon om modellen for beskatning av inntekt. Allikevel vil vi innledningsvis uttrykke bekymring over at Regjeringen nå synes å ville øke provenyinntektene over eiendomsskatt ved å legge en større andel av denne beskatningen på næringslivet. Dette fremstår som vegring mot å øke skatteinntektene fra private hytter og boliger, og er foruten å være fagøkonomisk betenkelig, også tvilsomt i forhold til lovgrunnlaget.

Når det gjelder formuesskatten er de uheldige effektene så betydelige at den umiddelbart burde vært fjernet. Tatt i betraktning den innvirkning formuesskatten får i kombinasjon med de endrede skattemodeller som foreslås, er en halvering på langt nær tilstrekkelig.

Formuesskatten er i ferd med å bli en særnorsk beskatningsform, som i det minste burde vært fjernet helt for næringsformue. For skogbruket er fastsettelse av eiendomsverdi som grunnlag for formuesskatten en meget omstendelig prosess som gjennomføres ca. hvert 10. år. Det vil vesentlig bidra til forenkling av skattesystemet, i det minste for skogbruket, om formuesbeskatningen for næringskapital ble fjernet helt.

Med de omfattende endringer det legges opp til er det i alles interesse at prosessen ikke i mangel på utredning medfører en tapsituasjon både for næringslivet og Staten. Det har vist seg i praksis at Norge betraktes som et høyrisikoland for det næringslivet som har valgmulighet i forhold til lokalisering. Behovet for å sikre konkurransekraft for næringer som fortsatt har forutsetninger for å hevde seg bør nå ha høyere prioritet enn å gjennomføre prinsipielle endringer.

NORSKOG og Skogeierforbundet har to grunnleggende oppfatninger som vi vil utdype:

1. Skaugeutvalgets innstilling i forhold til særskilte ordninger for skogbruket må holdes adskilt fra behandlingen av St.meld nr. 29.
2. Delingsmodellen bør beholdes for personlig næringsdrivende og deltakerlignede selskaper, alternativt at skoginntekt i sin helhet beskattes som finansinntekt. For eiendommer hvor skogeier deltar aktivt i det utøvende arbeid på eiendommen må det eventuelt vurderes en mellomstilling.

Viktige bakgrunnsopplysninger om næringen

Skogbruket og skogindustrien i Norge representerer en årlig verdiskaping på ca. 30 mrd. NOK og en eksportinntekt på 18 mrd. NOK. Bransjen sysselsetter ca. 15.000 personer. Med dette er næringen en av de største landbaserte eksportvirksomheter i Norge, og en vesentlig bidragsyter til landets samlede sysselsetting, verdiskaping og valutainngang.

Næringen opererer i et åpent globalt marked under sterk konkurranse med internasjonale aktører både ute og hjemme. Konkurransen er til stede i tilnærmet hele verdikjeden, fra tømmer til trelast og papir.

Norsk skogbruk er av de ytterst få næringer som fortsatt produserer i distriktene og retter seg mot et eksportmarked. Råstoffproduksjonen foregår på rundt 100.000 eiendommer, og forsyner foredlingsvirksomheter bestående av blant annet 200 sagbruk og 25 treforedlingsbedrifter. I all hovedsak ligger også disse tilsvarende lokalisert som skogeieendommene, og finnes så å si over hele landet.

På lik linje med våre hardeste konkurrenter, representert ved de øvrige nordiske land, har Norge spesielt gode naturgitte betingelser for å produsere høy kvalitet på bartretømmer. Det er også dette som skaper volum i dag og som er bærebjelken for landets skognæring.

Næringsvirksomhet basert på fornybar produksjon som skogbruket, er en målsetting både nasjonalt og internasjonalt. Norge er blant de land som bruker mest ressurser på naturhensyn i hele verdikjeden. Med de rette rammebetingelser vil næringen kunne utvikles videre. Med innstramning i betingelsene derimot vil store deler av næringen raskt kunne få problemer.

Råvarebasert virksomhet har over tid gradvis opplevd svekkede marginer. Næringen har derfor store utfordringer for å tilpasse seg fremtidens krav, samtidig som produksjonen opprettholder lønnsomhet.

Nødvendige felles miljøtilpasninger som næringen har gjort for å opprettholde konkurransekraft, reduserer den enkelte eiendoms produksjonsevne. Samtidig har prisene på tømmeret falt betydelig. Blant små og mellomstore skogeiendommer er konsekvensen av dette at utbyttet ikke forsvarer innsatsen, og deler av arealet tas i praksis ut av produksjonen. Fjorårets rekordlave avvirkning på landsbasis er et kraftig signal om situasjonen, og innebærer at en økende andel av industriens råstoff må baseres på import.

Skogbruket har drevet en offensiv tilpasning til endrede rammevilkår, hvor markert fall i brutto tømmerinntekter har vært en dominerende trend de siste 30 år. Denne situasjon har skogbruket møtt med aktiv rasjonalisering i alle ledd, slik at nettoinntekten i nominelle kroner langt på vei er opprettholdt. En konsekvens av dette er at stadig mer kapitalkrevende og effektive metoder har blitt tatt i bruk for de dominerende arbeidsoppgaver. Manuelt arbeid er i hovedsak erstattet med innleiet kapasitet fra entreprenører med avansert teknisk utstyr. Den vanlige skogeier anno 2004 har blitt eiendomsforvalter, og forvalter av tømmerkapitalen. Forvaltningen skjer ofte i kombinasjon med at eieren har annet arbeid eller virksomhet utenom eiendommen, eller mer arbeidskrevende jordbruksproduksjon. En konsekvens av dette er at skogbruksnæring i all hovedsak innenfor delingsmodellen med rette har blitt beskattet som kapitalinntekt.

For næringens videre utvikling er stabile og tilpassede skatteordninger en vesentlig faktor, og endringer vil umiddelbart innvirke på næringsutøvernes atferd.

Særtrekk ved næringen av betydning for valg av skattesystem

Nøytralitetsprinsippet er lagt til grunn ved de fleste av Skauge-utvalgets tyngre endringsforslag som omfatter skogbruket. Dette prinsippet var det sentrale startpunktet for hele utredningen, og i utgangspunktet har vi ikke problemer med å følge utvalget i en slik grunnholdning. En forutsetning er imidlertid at alle næringer har like vilkår, blant annet at de er underlagt samme frihet til valg av organisasjonsform, et fritt marked for produkter og virksomheter, mulighet for strukturutvikling etc. Dette er langt fra tilfellet i norsk næringsliv, og spesielt i forhold til skogbruket. Sett i lys av punktene som følger nedenfor tillater vi oss derfor å stille spørsmålsteget ved en svart-hvit praktisering av nøytralitetsprinsippet. Siden næringen er avskåret fra aksjeselskapsmodellen som følge av statlige retningslinjer, og skjermingsmodellen derfor synes å være eneste alternativ, aktualiseres spørsmålet ytterligere.

Ekstrem langsiktighet. Investeringer i skogbruket gjennomføres med forventet avkastning etter 50 - 100 år. Langsiktigheten går derfor ut over eiers mulighet til selv å kunne nyttiggjøre seg resultatet av investeringene. Samtidig er markedet for skogeiendommer sterkt regulert gjennom konsesjonsbehandling og priskontroll, slik at investeringer ikke gir økt verdi selv ved et salg av eiendommen. Incitamentene for å investere i fremtidige skogressurser er derfor minimale.

Sterk lovregulering. Regelverket som omkranser næringen er vesentlig sterkere enn tilfellet i de fleste andre bransjer. Samfunnet har store og mangfoldige interesser knyttet til hvordan skogbruket drives. Dette gjelder både interesser for fremtidig forsyning av trevirke som

råstoff, og skog som livsmiljø for en rekke arter, samt som arena for et omfattende friluftsliv. Dette slår ut i lovregulering av eierform, investeringsnivå, omsettelighet av virksomheter/eiendommer, mulighet for realisering av kapital bundet i næringen m.v. Samtidig opererer skogbruket i et marked for salg av produkter der pris følger direkte av internasjonale markedspriser.

Offentlig regulert næringsstruktur. Dagens bruksstruktur er i realiteten konservert ved 50 år gammel teknologi og økonomi. Dette har ført til marginalisering av næringen hos den enkelte næringsutøver. Den offentlige reguleringen omfatter eiendomsomsetningen i seg selv, muligheten for deling av eiendommer og spesielt muligheten for å samle mye eiendom på samme hånd. Dette samtidig som andre næringer har hatt en dynamisk utvikling av næringsstrukturen, tilpasset bransjenes økonomi og muligheter.

Sterk kapitalbinding og begrenset mulighet for omdisponering. Skogbruk er en kapitalintensiv næring, med relativt lav avkastning på kapital bundet i stående skog. Ideelt sett burde dette kunne betraktes som ”penger på rot” som fritt burde kunne omdisponeres etter eiers økonomiske vurderinger. Dette er i henhold til gjeldende lovverk bare mulig i begrenset omfang. Reguleringen reduserer skogeiers mulighet for økonomisk optimal tilpassing.

Manglende avskrivingsmuligheter. Skogen er både produksjonsapparat og produkt. Skog er likevel ikke avskrivbart driftsmiddel, verken helt eller delvis. De fleste næringer kan avskrive sine investeringer i driftsapparat, og internasjonalt er det ikke uvanlig at deler av investeringer i skogeiendommer kan avskrives. Blant annet i Sverige danner 50 % av en investering i skogeiendom ved skogkjøp grunnlag for avskrivninger. Manglende avskrivingsmulighet bidrar til å skille skogbruk fra andre næringer på en måte som tilsier en motsvarende særbehandling bl.a. ved skogsalg.

Stedbundet virksomhet. De fleste andre virksomheter har en viss mobilitet, noe skogbruket mangler. Dette er selvsagt en naturgitt situasjon for næringen, men det skiller den like fullt fra de fleste andre virksomheter.

Liten presedenseffekt mot andre næringer. Forholdene for skogbruk skiller seg i den grad fra andre næringer i Norge at risikoen for presedenseffekt ved fravikelse av prinsippet om næringsnøytralitet må betraktes som marginal.

Konsekvenser av en overgang fra delingsmodell til skjermingsmodell

På bakgrunn av at Skauge-utvalget anbefalte videreføring av en modifisert delingsmodell er NORSKOG og NSF forundret over at man nå foreslår å skifte ut modellen uten at det er gjennomført en grundig vurdering i samråd med organisasjonene. Skjermingsmodellen har riktig nok mange likhetstrekk med delingsmodellen, men den medfører allikevel en betydelig skatteskjerpelse for de fleste skogeiendommer, slik det fremkommer av de to konkrete eksemplene nedenfor. De konkrete eksemplene er det nærmere redegjort for i egne vedlegg.

	1	2	3
Skatt på skjermingsgrunnlag (28 %)	115	19	5
Skatt på personinntekt (48 %)	571	150	135
Sum skatt på resultat	686	169	140
Halvert formuesskatt (0,55 %)	48	10	4
Eiendomsskatt (0,4 %)	50	5	3
Sum bruttoskatt	98	15	6
Sum skatt	784	184	146
Skatt i dag	543	127	92
Skatteøkning i %	44	45	59

(Alle tall i 1000 kr)

Eksemplene ovenfor bygger på faktiske regnskap for 2003 for 3 ulike skogeiendommer i henholdsvis Hedmark, Akershus og Oppland. Eiendommene er på henholdsvis 34.000 daa, 16.000 da og 2.700 da produktiv skog. Eiendommene som er lagt til grunn er alle sameier, hvor alle kostnader knyttet til driften er synliggjort i regnskapene. Jordbruksvirksomhet inngår ikke i noen av regnskapene.

I beregningen ovenfor har vi for enkelthet skyld ikke tatt hensyn til gjennomsnittsligningen. For skatteberegning av personinntekt har vi lagt til grunn 48 % ettersom alle eiere har annen lønnsinntekt, slik at personinntekt fra skogen kommer på marginalen av øvrig lønnsinntekt.

Som det fremgår har vi forutsatt at eiendomsskatt med utgangspunkt i 0,4 % blir vedtatt. Selv uten slik eiendomsskatt vil skatteøkningen bli betydelig.

Skogbruket har overlevd en vanskelig periode, og delingsmodellen fra 1992 skal ha en betydelig del av æren for at dette har vært mulig. Som en av de få gjenværende innlandsbaserte eksportnæringer har vi vanskelig for å tro at man ønsker å skjerpe skattebelastningen ytterligere. NORSKOG og NSF ber om forståelse for at en økt skattebelastning av det omfang som vi her eksemplifiserer vil gjøre situasjonen helt uholdbar.

Forslag til løsning

For skogbruket vil en tilfredsstillende løsning være å beholde delingsmodellen. I det minste må delingsmodellen beholdes inntil alternativ akseptabel modell er identifisert.

NORSKOG og NSF mener endringer i næringens egenart i perioden fra delingsmodellen ble innført i 1992 er så omfattende at det bør gi rom for å foreslå en skisse til en alternativ modell. Fra å være en næring med betydelig arbeidsinnsats er teknologigraden i dag tilnærmet 100%. Kun et fåtall skogeiere har i dag annen befatning med den operative driften av eiendommen enn å planlegge virksomheten og godkjenne gjennomføringen av planlagte oppgaver. I det alt vesentlige er driften av eiendommen basert på innleide tjenester i hele prosessen fra utarbeidelse av ressuroversikter og detaljert planlegging til avvirking og tømmer salg. Ansvar for driften av en eiendom skiller seg i liten eller ingen grad fra å forvalte kapital. På bakgrunn av dette foreslår NORSKOG og NSF at inntekter fra skogbruk beskattes som finansinntekt.

Dette innebærer at den faktiske beskatningen av skogbruket opprettholdes på det nivå vi har i dag.

Vi ser imidlertid at der skogeier mer aktivt deltar i produksjonsarbeidet på eiendommen må dette beskattes som arbeidsinntekt. Hvilke tilpasninger som eventuelt bør gjøres for denne gruppen mener vi bør vurderes nærmere.

Dersom skjermingsmodellen skulle gjennomføres er det helt nødvendig å gjøre vesentlige endringer i forhold til hva som fremkommer i meldingen. Skjermingsrenten må settes vesentlig høyere enn hva som er antydnet i meldingen, med utgangspunkt i risikofri rente. Skjermingsrenten må reelt sett settes på nivå med hva vi i dag har i delingsmodellen. Dette tilsier risikofri rente pluss 4 prosentpoeng risikopåslag. Dette blir i samsvar med Skaugeutvalgets forslag knyttet til en videreføring av delingsmodellen.

Det må gis en valgmulighet for å sette nivået på skjermingsgrunnlaget på samme måte som ved innføring av delingsmodellen. Dette innebærer at utgangspunktet for å sette skjermingsgrunnlaget må kunne velges blant alternativene:

- Bokførte verdier
- Ligningsmessig formuesverdi.
- Forsikringsverdi

NORSKOG og Skogeierforbundet ønsket å delta i Skauge-utvalget, men ble avvist av Finansdepartementet. Vi konstaterer at utvalgsarbeidet bar preg av mangel på skogbrukskompetanse. Skattemeldingen fjerner seg dessverre enda mer fra skogbrukets realiteter. Det er derfor vi innstendig ber Finanskomiteén ta hensyn til våre merknader.

Erling.bergsaker@norskog.no